

Nyaktekerecs

*N*a madarokról esik szó, legtöbbször feltűnő, színes élőlényekre gondolunk. Így van ez, hiszen a madarak élete a szemünk előtt zajlik, és leginkább a színes tollazatú fajok azok, amelyek minden, nyitott szemmel járó ember emlékezetében ott maradnak. Azonban vannak olyan madarak, melyek kerülnek a feltűnést. Az anyatermészet mindent megtett, hogy elrejtse őket a kíváncsi szemek elől. Ez alkalommal egy ilyen láthatatlan madár után eredünk, melyet csak akkor vehetünk észre, ha ő is úgy akarja.

A nyaktekerecs (*Jynx torquilla*) olyan bámulatos tollruhával rendelkezik, ami lehetővé teszi számára, hogy akkor tűnjön el, amikor csak akar. Nem kell mást tennie, csak mozdulatlanul dermednie. Felületes szemlélő ágcsonknak vagy kéregdarabnak is nézheti. Nevét mégsem külleméről kapta. Más érdekes tulajdonsággal is rendelkezik. Ha odúját ragadozó vagy ember közelíti meg, sziszegő hangot hallat. Kézben tartva pedig kígyó mód-

Májvirág

*A*z évszakok váltakozásaiban az a legszebb, hogy a természet a jelenlegihez képest mindig tud valami újat mutatni. Ezért a nagy körforgást újra és újra átélni nagyszerű dolog, és jó észrevenni, hogy a természet megint felébredt. Ennek első jele minden évben a kora tavaszi virágok megjelenése. Velük ölt új ruhát tavasszal a természet. Tavaszi számunkban ezúttal az új felöltő egyik eleméről, a májvirágról lesz szó.

jára tekergeti nyakát. Innen az elnevezés: nyaktekercs.

A harkályok családjába tartozó faj egész Európában megtalálható. Hazánkban is általánosan elterjedt. Dombvidéki erdős területek jellemző lakója. A zárt, nagy kiterjedésű erdőket kerüli, inkább a ligetes jellegű, öreg fákkal tarkított részeket részesíti előnyben. Kedveli a gyümölcsösöket, nagyobb parkokat is, ahol alkalmas fészkelőhelyet talál. A nyaktekercs vonuló madár. Költőhelyére április táján érkezik meg. A területfoglalás idején hallatja messze hangzó „vi-vi-vi” kiáltását. Jelenlétéről leginkább ebben az időszakban szerezhetünk tudomást. A költés megkezdéséig a hímek a revír jellegzetes pontjain, magasabb fán szólnak, így hirdetik területük határait. A nyaktekercs, más harkályokhoz hasonlóan, odúlakó madár. De velük ellentétben általában nem ácsol újat, hanem meglévő odút foglal el. Ilyen tekintetben nem válogatós. Többféle méretű és változatos magasságban elhelyezkedő üreg is megfelel számára. Ha az adott terület bővelkedik öreg fában, és sok az odú, akkor békésen megfér más fajokkal is, de ha kevés az alkalmas fészkelőhely, akkor nemritkán ki is lakoltatja a már elfoglalt odú lakóit, hogy saját magának tegye alkalmassá. A kiválasztott odúba fészkeanyagot nem hord. A csupaszipjakra rakja tojásait, melyekből átlagosan kilenc-tíz van egy fészkealjban. Május végén, június elején már zajlik a kot-

lás, amit naggyobbrészt a tojó végez. Két hét kotlási idő után kelnek ki a fiókák, melyek között gyakorta van néhány nap korkülönbség, mert a szülők a kotlással nem várják be a teljes tojászámot.

A fiókák kikelését követően sűrűsödik a tennivaló. Rengeteg táplálékot kell hordaniuk az öreg madaraknak. A dolgot nehezíti, hogy a nyaktekercs igazi táplálékspecialista. Fiókáit kizárólag hangyákkal, leginkább azok lárváival, bábjaival eteti. És a kifejlett egyedek táplálkozásában is naggyobbrészt a hangyák dominálnak. Rendkívül hosszú nyelve hegyén apró horgok találhatóak. Ezek segítségével halássza ki rejtékükből az apró rovarokat. A hangyák után gyakran kutat a

talajon is. Ilyenkor jól jön rendkívüli rejtőszíne. A fiókák kirepülése után, júliusban előfordulhat másodköltése is. A nyaktekercs a Kárpát-medencéből ősszel elvonul. Szeptember-októberben a madarak elhagyják a fészkelő területet, hogy a telet Afrika trópusi tájain töltsék.

A nyaktekercs Magyarországon védett madár. Természetvédelmi eszmei értéke 50.000 Ft. Hazai helyzete stabilnak tekinthető, a szakemberek 50 és 100 ezer közé becsülik állomány-nagyságát. Mivel előfordul, hogy mesterséges fészkeket is elfoglal, odútelepek létesítésével segíthetjük megtelepedését. Ha sikerül, talán bepillantást nyerhetünk a láthatatlan madár életébe.

A májvirág vagy nemes májvirág a boglárkafélék családjába tartozik. Nevét jellegzetes, a máj lebenyeire hasonlítható leveleiről kapta. Ez tudományos nevében is megtalálható, *Anemone hepatica*, vagy ahogy korábban nevezték: *Hepatica nobilis*. A növény enyhén mérgező, ám hatóanyagtartalma miatt gyógynövényként máj-, epe-, vesebántalmakra fogyasztották. Ezért májfüként is ismerték. A májvirág viszonylag elterjedt növény. Ázsia, Észak-Amerika és Európa mér-

sékelt övi területein él. Magyarországon a domb- és hegyvidéki erdőkben általánosan elterjedt, ahol meszkedvelő bükkösökben és gyertyános-tölgyesekben találjuk meg. Már márciusban, az első melegebb napok hatására előbújik, és áprilisa helyenként tömegesen virágzik, kék szőnyeggel borítva az erdők talaját. Nem nagytermű növény, maximum 10-15 cm magasra nő virágzata. A lilás-kékes árnyalatokban pompázó, kicsiny virágfejek magányosan ülnek a kocsányokon, melyekből egy-több is fakadhat. A virág szára jól láthatóan szőrös. A virágokból a beporzás után aszmagtermés fejlődik. A termések szétszórásához a májvirág segítséget vesz igénybe. A termés részét képezi az úgynevezett elaioszóma, ami egy fehérjében gazdag nyulvány. Az elaioszóma a hangyák kedvenc eledele. Ezért a magokat a hangyák előszeretettel szállítják

bolyaikba, ahol a számukra értékes részt elfogyasztják, de magát a magot nem. Így az az anyanövénytől távol tud kicsírázni. Hűséges olvasóink már tudják, hogy ezt a jelenséget hangyák általi elterjesztésnek, mirmekochóriának nevezik. A virágokat hosszú kocsányú tölevelek ölelik. A levelek a fajra jellemző alakúak, jellegzetesen háromkaréjúak. A levelek gyakorlatilag egész évben láthatók, így a növényt nyugalmi időszakában is biztosan felismerhetjük.

A májvirág Magyarországon védett növény. Természetvédelmi eszei értéke 5.000 Ft. Ennélfogva leszedni, kiásni eredeti termőhelyén nem szabad. Ám ha valaki a kertjében szeretné viszontlátni, több kertészeti változat közül választhat.

KÉP ÉS SZÖVEG: VOLGYI SANDOR

WWW.VOLGYISANDOR.EXTRA.HU